

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS
ĮSTATYMO NR. XI-1375 13, 14, 20, 20¹ ir STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 2,
16 IR 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI- 1375 13, 14, 20 ir 20¹ straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 16 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektai (toliau – Įstatymų projektai) parengti atsižvelgiant į suinteresuotų institucijų pastabas ir pasiūlymus.

Įstatymų projektais siekiama:

- sudaryti sąlygas elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminantiems vartotojams (toliau – gaminantis vartotojas) gaminti ir vartoti elektros energiją geografiškai skirtingose vietose;
- nustatyti, kad asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektros energijos gamybos pajėgumai gali būti plėtojami ir įrengiami Elektros energetikos įstatymo nustatyta tvarka trečiųjų asmenų, gavus leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimą gaminti elektros energiją;
- sudaryti prielaidas spartesnei gaminančių vartotojų plėtrai, nustatant tinklų operatorių sąnaudų, susijusių su asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektros įrenginių prijungimu prie elektros tinklų, diferencijavimą;
- sudaryti sąlygas, leidžiančias asmenims gaminti elektros energiją ne tik bendroms daugiabučio, bet ir butų reikmėms;
- apsaugoti gaminančių vartotojų teisėtus lūkesčius dėl į elektrines atliktų investicijų atsipirkimo, nustatant gaminančių vartotojų elektros energijos kaupimo laikotarpio galiojimą laike;
- leisti asmenims, siekiantiems tapti gaminančiais vartotojais, įsirengti atsinaujinančius išteklius naudojančias elektrines, kurių įrengtoji galia neviršytų vartotojo objektui suteiktos leistinosios naudoti galios ir nebūtų didesnė kaip 500 kW;
- padidinti gaminančių vartotojų leidžiamą įrengti elektrinių suminę galia nuo 100 MW iki 200 MW, paskirstant 100 MW buitiniams vartotojams ir 100 MW kitiems asmenims;
- supaprastinti mažos iki 30 kW galios elektrinių įrengimo procedūras.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektų iniciatorė – Lietuvos Respublikos energetikos ministerija (toliau – Energetikos ministerija).

Įstatymų projektus parengė Energetikos ministerijos Atsinaujinančių energijos išteklių skyriaus (vedėja Dovilė Almanytė, tel. 8 706 64 696, el. p. dovile.almanyte@enmin.lt) vyriausiasis specialistas Sergej Garbar (tel. 8 706 64 681, el. p. sergej.garbar@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas (toliau – AIE įstatymas) ir kiti teisės aktai šiuo metu nereglamentuoja gaminančių vartotojų elektros energijos gamybos ir vartojimo geografiškai skirtingose vietose, tačiau 20¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gaminančio vartotojo įsirengiamos elektrinės įrengtoji galia negali viršyti gaminančio vartotojo objektui suteiktos leistinosios naudoti galios, todėl gaminančio vartotojo elektrinės įrengimo vieta sietina su gaminančio vartotojo objekto vieta ir elektros energijos gamyba ir vartojimas geografiškai skirtingose vietose nėra galimas.

Asmuo, siekiantis tapti gaminančiu vartotoju, plėtodamas didesnės kaip 5 kW galios elektros energijos gamybos pajėgumus, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EE įstatymas) 16 straipsniu, privalo gauti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimą gaminti elektros energiją. Šiuo metu EE įstatyme nėra nuostatų, kurios reglamentuotų asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektros energijos gamybos pajėgumų įrengimą, kai tokius pajėgumus įrengia tretieji asmenys, pagal leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus.

Tinklų operatorių sąnaudų, susijusių su asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektros įrenginių prijungimu prie elektros tinklų, padengimą reglamentuoja Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 1-127 „Dėl Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašo patvirtinimo“, kurio 6¹ punkte nustatyta, kad prie elektros tinklų prijungiant gaminančių vartotojų, kaip jie yra apibrėžti EE įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje, sudariusių elektros energijos persiuntimo paslaugos ir (ar) pirkimo–pardavimo sutartis su operatoriumi ir (ar) tiekėju, elektros energiją gaminančius įrenginius, įrenginiams prijungti taikoma gamintojo elektros įrenginių prijungimo prie operatoriaus elektros tinklų tvarka. Vadovaujantis EE įstatymo 67 straipsnio 7 dalies 5 punktu, gamintojai apmoka 100 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų arba moka pagal šį dydį apskaičiuotą ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) patvirtintą įkainį, išskyrus atvejus, kai kituose įstatymuose nustatyta kitaip.

EE įstatymo 2 straipsnio 9 dalis nustato, kad gaminančiu vartotoju gali tapti tik elektros energijos vartotojas, gaminantis elektros energiją iš atsinaujinančių energijos išteklių savo reikmėms ir ūkio poreikiams tenkinti ir turintis teisę pagamintą, bet savo reikmėms ir ūkio poreikiams nesuvartotą elektros energiją patiekti į elektros tinklus Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nustatyta tvarka. Toks gaminančio vartotojo apibrėžimas yra ribojantis asmenų teisę sudaryti gaminančių vartotojų grupes ir gaminti elektros energiją savo grupės narių reikmėms ir ūkio poreikiams, naudojantis gaminančių vartotojų kainodara. Be to, toks teisinis reguliavimas nesuteikia galimybės tapti gaminančiais vartotojais asmenims, kurie nėra vartotojai, t. y. asmuo, kurio elektros energijos vartojimo objektas nėra prijungtas prie elektros tinklų, negali gauti elektrinės prijungimo prie elektros tinklų sąlygų ir statyti atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės tol, kol neįgys vartotojo statuso.

Gaminančių vartotojų elektrinių įrengtosios ir suminės elektrinių įrengtosios galios ir kitus technologinius ribojimus nustato AIE įstatymas, kurio 20¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gaminantys vartotojai turi teisę įsirengti tik saulės šviesos, vėjo ir biomasės energijos išteklius naudojančias elektrines, kurių įrengtoji galia neviršija 10 kW, jeigu elektrinę įsirengia fizinis asmuo, išskyrus ūkininkus, kurių ūkiai įregistruoti Ūkininkų ūkių registre ir kurių ūkių metinės pajamos iš žemės ūkio veiklos sudaro daugiau kaip 50 procentų visų gautų pajamų ir kurių ekonominis dydis praėjusių metų mokestiniu laikotarpiu nuo sausio 1 dienos iki gruodžio 31 dienos pagal valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro atliktus skaičiavimus yra didesnis negu 14 ekonominio dydžio vienetų, arba 100 kW, jeigu elektrinę įsirengia juridinis asmuo arba ūkininkas, kurio ūkis įregistruotas Ūkininkų ūkių registre ir kurio ūkio metinės pajamos iš žemės ūkio veiklos sudaro daugiau kaip 50 procentų visų gautų pajamų ir kurių ekonominis dydis praėjusių metų mokestiniu laikotarpiu nuo sausio 1 dienos iki gruodžio 31 dienos pagal valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro atliktus skaičiavimus yra didesnis negu 14 ekonominio dydžio vienetų. Gaminančio vartotojo įsirengiamos elektrinės įrengtoji galia negali viršyti gaminančio vartotojo objektui suteiktos leistinosios naudoti galios. Vadovaujantis šio straipsnio 9 dalimi, gaminančių vartotojų elektrinių įrengtoji suminė galia neturi viršyti 100 MW, iš kurių 70 MW galia paskirstoma fiziniams asmenims ir 30 MW – juridiniams asmenims.

Šiuo metu išimtis dėl leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir gaminti elektros energiją nustato EE įstatymo 16 straipsnis. Vadovaujantis šio straipsnio 10 dalimi, leidimas gaminti elektros energiją nereikalingas, jeigu asmuo numato gaminti elektros energiją ne didesnės kaip 10 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos įrenginiuose tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus, taip pat jeigu asmuo atitinka šio įstatymo 2 straipsnio

9 dalies nuostatas ir numato gaminti elektros energiją ne didesnės kaip 5 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginiuose. Vadovaujantis šio straipsnio 14 dalimi, leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus nereikalingas, jeigu asmuo numato plėsti (įrengti) elektros energijos gamybos pajėgumus, kurių įrengtoji galia ne didesnė kaip 10 kW, ir juose gaminti elektros energiją tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus, taip pat jeigu asmuo atitinka šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies nuostatas ir numato plėsti (įrengti) elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos pajėgumus, kurių įrengtoji galia ne didesnė kaip 5 kW. Asmuo, numatantis plėsti (įrengti) ne didesnės kaip 10 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos pajėgumus ir juose gaminti elektros energiją tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus, taip pat šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje nurodyti asmenys, numatantys plėsti (įrengti) ne didesnės kaip 5 kW įrengtosios galios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos pajėgumus, Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklėse nustatyta tvarka apie tai privalo informuoti tinklų operatorių. Šių nuostatų taikymą reglamentuoja Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“. Vadovaujantis AIE įstatymo 49 straipsnio 6 dalimi, mažesnės kaip 30 kW įrengtosios galios saulės šviesos energijos elektrinėms yra taikomi supaprastinti žemės paskirties atitikties reikalavimai, supaprastintos poveikio aplinkai vertinimo procedūros, nereikalingas leidimas statyti ir poveikio visuomenės sveikatai vertinimas.

Vadovaudamasi EE įstatymo 16 straipsnio 3 dalimi, leidimą gaminti elektros energiją išduoda, sustabdo jo galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina leidimo galiojimą, keičia, tikslina, išduoda leidimo dublikatą Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos (toliau – Inspekcija), o šio straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad leidimas gaminti elektros energiją išduodamas šio įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis asmenims, atitinkantiems šio straipsnio 8 dalyje nustatytą reikalavimą ir be kitų šioje dalyje nurodytų dokumentų pateikusiems dokumentus, įrodančius, kad elektros energijos gamybos įrenginiai yra išbandyti ir tinkami eksploatuoti, t. y. pateikus energetikos įrenginių techninės būklės patikrinimo pažymą, kurią išduoda Inspekcija. Be to, būtina pateikti dokumentus, įrodančius, kad pastatytas naujas ar rekonstruotas elektros energetikos objektas yra užbaigtas Lietuvos Respublikos statybos įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis. Pažymėtina, kad informacija apie objektų statybos užbaigimą yra prieinama Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje „Infostatyba“.

Šiuo metu gaminančių vartotojų kainodarą reglamentuoja AIE įstatymo 20¹ straipsnis, kurio 4–8 dalyse nustatyta, kad:

1) Jeigu gaminantis vartotojas per einamąjį kalendorinį mėnesį į elektros tinklus patiekia daugiau elektros energijos, negu suvartoja, tai patiektos į elektros tinklus ir suvartotos elektros energijos susidaręs elektros energijos skirtumas perkeliamas į kitą kalendorinį mėnesį kaip gaminančio vartotojo į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekis, kuris yra kaupiamas kaupimo laikotarpiu. Jeigu gaminantis vartotojas per einamąjį kalendorinį mėnesį į elektros tinklus patiekia mažiau elektros energijos, negu suvartoja, tai per einamąjį kalendorinį mėnesį patiektos į elektros tinklus ir suvartotos elektros energijos susidaręs elektros energijos skirtumas yra atimamas iš per kaupimo laikotarpį gaminančio vartotojo sukaupto į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekio. Jeigu pasibaigus kalendoriniam mėnesiui gaminančio vartotojo suvartotos elektros energijos kiekis yra didesnis negu jo į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekis, už šį skirtumą gaminantis vartotojas moka pagal gaminančio vartotojo ir elektros tiekėjo sudarytoje elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytą kainą. Per kaupimo laikotarpį gaminančio vartotojo suvartotą elektros energiją viršijantis į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekis į kitą kaupimo laikotarpį nėra perkeliamas ir už šį kiekį gaminančiam vartotojui nėra mokama.

2) Gaminantis vartotojas moka Komisijos nustatytą naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainą.

3) Naudojimosi elektros tinklais paslaugų kaina nustatoma vienu kalendorinių metų laikotarpiui, įvertinus skirstomųjų tinklų operatoriaus ekonomiškai pagrįstus (būtinus) metinius kapitalo, veiklos ir kitus su naudojimosi elektros tinklais paslaugų teikimu susijusius kaštus, gaunamą

naudą ir planuojamą atgauti gaminančių vartotojų elektros energijos kiekį ir suminę elektrinių įrengtąją galią, ir ne vėliau kaip prieš mėnesį iki jos taikymo pradžios yra viešai skelbiama Komisijos interneto svetainėje. Naudojimosi elektros tinklais paslaugų kaina yra diferencijuojama atsižvelgiant į skirstomųjų tinklų, prie kurių prijungtas gaminančio vartotojo objektas, įtampą.

4) Naudojimosi elektros tinklais paslaugų kaina gali būti vienanarė, mokama už 1 kWh iš skirstomųjų tinklų atgauto elektros energijos kiekio arba už 1 kW elektrinės įrengtosios galios, arba dvinarė, mokama už 1 kW elektrinės įrengtosios galios ir už 1 kWh iš skirstomųjų tinklų atgauto elektros energijos kiekio. Gaminantis vartotojas gali rinktis vienanarę ar dvinarę kainą arba atsiskaityti elektros energijos kiekiu pagal Komisijos nustatytą procentą nuo kaupimo laikotarpiu gaminančio vartotojo į elektros tinklus patiektos elektros energijos kiekio. Gaminantis vartotojas gali keisti atsiskaitymo už naudojimosi elektros tinklais paslaugas būdą ne dažniau kaip vieną kartą per kalendorinius metus.

5) Gaminantis vartotojas nemoka už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas elektros energetikos sektoriuje už tą elektros energijos kiekį, kurį kaupimo laikotarpiu gaminantis vartotojas patiekė į elektros tinklus ir po to suvartojo savo reikmėms ir ūkio poreikiams.

Gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kaina nustatoma vadovaujantis Elektros energiją gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos skaičiavimo metodika, patvirtinta Komisijos 2015 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. O3-435 „Dėl Elektros energiją gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“.

Pažymėtina, kad šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas nenustato gaminantiems vartotojams taikomo kaupimo laikotarpio galiojimo laike.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymų projektais siūloma nustatyti, kad elektros energijos gamyba gaminančio vartotojo elektrinėje gali būti geografiškai nutolusi nuo gaminančio vartotojo elektros energijos vartojimo vietos. Tai leistų gaminantiems vartotojams gaminti ir vartoti elektros energiją geografiškai skirtingose vietose užtikrintų didesnę daugiabučiuose gyvenančių asmenų įsitraukimą į elektros energijos gamybą, pasinaudojant gaminančių vartotojų kainodaros modeliu. Ši teiginį patvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Energetikos ministerijos kartu atliktos viešos daugiabučių namų gyventojų, t. y. potencialių gaminančių vartotojų (daugiabučių namų savininkų bendrijų, daugiabučių namų administratorių) ir kitų potencialių paslaugų teikėjų konsultacijos¹ dalyviai, kaip vieną iš pagrindinių iššūkių, įsirengiant saulės elektrines daugiabučiuose namuose, nurodę techninius daugiabučio parametrus: daugiabučio namo stogo dydį, tinkamumą, apribojimus, taikomus papildomai intervencijai ant stogo, kai stogui taikomas garantinis priežiūros laikotarpis ir pan. Šie pakeitimai lemtų gaminančių vartotojų plėtrą daugiabučiuose namuose, nes geografiškai nutolusioje nuo gaminančio vartotojo elektros energijos vartojimo vietos elektrinėje pagaminta elektros energija galėtų būti persiųsta ir naudojama butų reikmėms.

Taip pat siūloma nustatyti, kad asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, naujos elektrinės gali būti statomos, įrengiamos ir eksploatuojamos EE įstatymo nustatyta tvarka trečiųjų asmenų, gavus leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimą gaminti elektros energiją. Siekiant skatinti tik naujas atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines ir apsaugoti asmenų teisėtus lūkesčius dėl atliktų investicijų atsipirkimo ir 15 metų laikotarpyje garantuojamo pagaminti elektros energijos kiekio, siūloma nustatyti, kad elektrinių statybos per trečiuosius asmenis atveju leidžiama įrengti tik naujas elektrines, t. y. tokias kurių statybai ar įrengimui naudojama anksčiau neeksploatuota elektrotechninė įranga. Šie pakeitimai parengti atsižvelgiant į vartotojų, suinteresuotų institucijų ir Lietuvos Respublikos Seimo narių prašymus ir pareiškimus, kuriais prašoma leisti gaminantiems vartotojams gaminti ir vartoti elektros energiją geografiškai skirtingose vietose.

¹ Viešojo konsultacija: Gaminančių vartotojų daugiabučiuose plėtra.

Atsižvelgiant į tai, kad gaminantys vartotojai nemoka už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas elektros energetikos sektoriuje už tą elektros energijos kiekį, kurį kaupimo laikotarpiu gaminantis vartotojas patiekė į elektros tinklus ir po to suvartojo savo reikmėms ir ūkio poreikiams bei gali gauti paramą investicijoms, siekiant išvengti galimo dvigubo finansavimo, siūloma nustatyti, kad asmenų, kurie patys arba per trečiuosius asmenis siekia tapti gaminančiais vartotojais, elektrinės negali dalyvauti aukcionuose dėl fiksuoto tarifo ir skatinamos kvotos.

Siekiant spartesnės gaminančių vartotojų plėtros, siūloma mažinti finansinę naštą, prijungiant asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektrines. Siūloma nustatyti tinklų operatorių sąnaudų, susijusių su asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektros įrenginių prijungimu prie elektros tinklų, diferencijavimą. Asmenys, siekiantys tapti gaminančiais vartotojais (buitiniai vartotojai ar pažeidžiami vartotojai), kurių elektros įrenginiai būtų prijungiami prie skirstomųjų tinklų ir kurie numatyti statyti ar įrengti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginius bei prijungti juos prie skirstomųjų tinklų mokėtų 20 procentų, o kiti vartotojai 40 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų arba pagal šį dydį apskaičiuotą ir Komisijos patvirtintą įkainį. Tuo atveju, jeigu asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektros įrenginiai būtų prijungti prie skirstomųjų tinklų ir kurie numatyti statyti ar įrengti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginius ir prijungti juos prie skirstomųjų tinklų, už prijungimą mokėtų kaip gamintojai – 100 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų arba pagal šį dydį apskaičiuotą ir Komisijos patvirtintą įkainį. Toks diferencijavimas grindžiamas tuo, kad esamo vartotojo gamybos įrenginių prijungimas lemia didesnes skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudas, kurios susijusios su jau esančios infrastruktūros plėtra, tuo atveju, prijungiant naują asmenį, siekiantį iš karto prisijungti kaip gaminantis vartotojas, skirstomųjų tinklų operatorius gali iš anksto suplanuoti infrastruktūros sąnaudas, nes infrastruktūra įrengiama kartu su įprasta vartotojo infrastruktūra. Gamybos įrenginių, kurių prijungimo prie elektros tinklų taškas nesutampa su elektros energijos vartojimo vietos prijungimo tašku, atveju gamybos įrenginių prijungimo sąnaudos visais atvejais būtų paskirstomos kaip gamintojams, už prijungimą mokant 100 procentų skirstomųjų tinklų operatoriaus sąnaudų arba pagal šį dydį apskaičiuotą ir Komisijos patvirtintą įkainį.

Be to, siūloma pakeisti gaminančio vartotojo sąvoką, nustatant, kad gaminančiu vartotoju gali tapti ne tik elektros energijos vartotojas, bet asmuo, gaminantis elektros energiją iš atsinaujinančių energijos išteklių savo reikmėms ir ūkio poreikiams tenkinti ir turintis teisę pagamintą, bet savo reikmėms ir ūkio poreikiams nesuvaldytą elektros energiją patiekti į elektros tinklus AIE įstatymo nustatyta tvarka. Šie pakeitimai sudarytų sąlygas įgyti gaminančio vartotojo statusą asmenims, kurie neturi vartotojo statuso, t. y. asmenys, neįgiję vartotojo statuso, galėtų gauti elektrinės prijungimo prie elektros tinklų sąlygas ir pastacius atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines tapti gaminančiais vartotojais.

Atsižvelgiant į 2014 m. birželio 28 d. Komisijos komunikato „2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairės“ (2014/C 200/01) nuostatas, dėl atsinaujinančių energijos išteklių naudojančių iki 500 kW galios elektrinių atleidimo nuo pagamintos elektros energijos balansavimo, įstatymų projektais siūloma atsisakyti 10 kW elektrinės galios bei technologinio ribojimo, taikomo fizinių asmenų elektrinėms, nustatant, kad visi asmenys, siekiantys tapti gaminančiais vartotojais, turi teisę įsirengti atsinaujinančius išteklius naudojančias elektrines, kurių įrengtoji galia neviršija gaminančio vartotojo objektui suteiktos leistinosios naudoti galios ir nėra didesnė kaip 500 kW. Atsižvelgiant į pasiūlymą padidinti gaminantiems vartotojams leidžiamų įsirengti elektrinių galią, kartu siūloma padidinti visų gaminančių vartotojų elektrinių suminę įrengtąją galią nuo 100 MW iki 200 MW, nustatant, kad 100 MW paskirstoma buitiniams vartotojams ir 100 MW kitiems asmenims. Įgyvendinus gaminančių vartotojų įrengtų elektrinių plėtrą iki 200 MW, iš 220 mln. Eur investicijų vertės 50 proc. investicijų galėtų atitekti Lietuvos pramonės gaminausiai produkcijai įsigyti ir 20 proc. importuojamai produkcijai įsigyti. Įvertinus darbo imlumą, plėtros mastą, laikotarpį ir šiuo metu esamą darbuotojų, dirbančių saulės modulių gamybos sektoriuje, skaičių, papildomai šiame gamybos sektoriuje galėtų būti sukurta apie 150–200 naujų, aukštą pridėtinę vertę kuriančių darbo vietų. Prognozuojama, kad kasmet elektrinėse būtų pagaminama apie **200 GWh** vietinės iš atsinaujinančių išteklių pagamintos elektros energijos savoms reikmėms ir ūkio poreikiams, iš kurių 30–40 proc. – **60–80 GWh** būtų suvartojama iš karto, o kiti 60-70 proc. – **120–**

140 GWh būtų suvartoti pasinaudojant dvipusės elektros energijos apskaitos principais, sumokant pasinaudojimo elektros tinklais mokesį.

Įvertinus prognozuojamą gaminančių vartotojų elektrinių suminės įrengtosios galios plėtrą iki **200 MW**, metinį elektros energijos gamybos ir vartojimo kiekį, mažmeninę elektros kainą ir elektros energiją gaminantiems vartotojams nustatytą naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainą, gaminantys vartotojai, gaminantys elektros energiją saulės elektrinėse, iš viso galėtų sutaupyti apie **17 – 18 mln. Eur.** per metus.

Atsižvelgiant į tai, kad mažesnės kaip **30 kW** įrengtosios galios vėjo ir saulės šviesos energijos elektrinėms yra taikomi supaprastinti žemės paskirties atitikties reikalavimai, paprastesnės poveikio aplinkai vertinimo procedūros, nereikalingas leidimas statyti ir poveikio visuomenės sveikatai vertinimas, siekiant sutrumpinti elektrinių įrengimo laikotarpį, siekiant pagerinti sąlygas asmenims, norintiems tapti gaminančiais vartotojais, siūloma supaprastinti mažos iki **30 kW** galios gaminančių vartotojų elektrinių įrengimo procedūras atsisakant leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimo gaminti elektros energiją. Be to, siūloma atsisakyti nuostatos, numatančios, kad asmenys, siekiantys gauti leidimą gaminti elektros energiją, Inspekcijai turi pateikti dokumentus, įrodančius, kad pastatytas naujas ar rekonstruotas elektros energetikos objektas yra užbaigtas Lietuvos Respublikos statybos įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis, o taip pat įrenginių techninės būklės patikrinimo pažymą, kurią išduoda pati Inspekcija. Toks teisinis reguliavimas yra perteklinis ir didinantis administracinę naštą, todėl šie pakeitimai prisidės prie su energetikos sistema susijusių ekonominių veiklų plėtros skatinimo ir verslo sąlygų gerinimo.

Siekiant apsaugoti gaminančių vartotojų teisėtus lūkesčius dėl investicijų, atliktų į elektrines atsipirkimo, siūloma nustatyti, kad gaminančių vartotojų kaupimo laikotarpis yra taikomas iki **2034 m. balandžio 1 d.** Artėjant kaupimo laikotarpio galiojimo termino pabaigai, įvertinus technologinį ir ekonominį gaminančių vartotojų elektrinių plėtros vertinimą, atsižvelgiant į Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos nuostatas, kaupimo laikotarpio galiojimo terminas galėtų būti pratęstas.

Įstatymų projektų įsigaliojimo data – **2019 m. liepos 1 d.** sietina su elektros energiją gaminantiems vartotojams taikomu elektros energijos kaupimo laikotarpiu, kuris skaičiuojamas nuo einamųjų metų balandžio 1 d. iki kitų metų kovo 31 d., ir nustatyta atsižvelgus į suinteresuotų institucijų pastabas ir pasiūlymus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimti Įstatymų projektai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymų projektų įgyvendinimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

Įstatymų projektai prisidės prie siekio didinti vidaus energijos gamybos pajėgumus, panaudojant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius, užtikrinant paskirstytosios generacijos plėtrą, t. y., kad iki **2020 metų** gaminančių vartotojų dalis, palyginti su visų vartotojų skaičiumi, sudarytų **2 proc.**, nedidinant mokestinės naštos kitiems elektros energijos vartotojams.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės (susiję Įstatymų projektai teikiami kartu).

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

~~Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose pateikiama papildyta sąvoka, kuri bus įvertinta Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.~~

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Lietuvos Respublikos energetikos ministras turės pakeisti:

1. Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“;

2. Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. vasario 11 d. įsakymu Nr. 1-38 „Dėl Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“;

3. Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 1-127 „Dėl Elektros energijos gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Komisija turės peržiūrėti ir prireikus pakeisti Elektros energiją gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos skaičiavimo metodiką, patvirtintą Komisijos 2015 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. O3-435 „Dėl Elektros energiją gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Siūlomų pakeitimų kontekste valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų poreikio įstatymų projektams įgyvendinti nenumatoma.

Atkreiptinas dėmesys, kad priėmus siūlomus pakeitimus numatoma nedidelė įtaka elektros energijos tinklų sąnaudoms, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau –VIAP) lėšų surinkimui.

1. Įtaka elektros energijos tinklams: Atsižvelgiant į tai, kad gaminančių vartotojų plėtra didinant suminę galią nuo 100 MW iki 200 MW vyktų tolygiai iki 2025 m., atitinkamai investicijos į skirstomąjį elektros tinklą, reikalingos sudaryti sąlygas prijungti gaminančius vartotojus būtų paskirstytos pamečiui iki 2025 m., todėl manytina, kad dėl gaminančių vartotojų reikalinga tinklo plėtra neturėtų didelės finansinės įtakos skirstomojo elektros tinklo sąnaudoms ir atitinkamai likusiems (negaminantiems) elektros energijos vartotojams (žr. 1 lentelę). Atsižvelgiant į AB „Energinės skirstymo operatorius“ pateiktus duomenis, galimi trys gaminančių vartotojų plėtros scenarijai:

- 1) gaminantys vartotojai pasiskirsto tolygiai visoje Lietuvos teritorijoje;
- 2) gaminantys vartotojai pasiskirsto netolygiai (dalis koncentruojasi kvartalais, dalis pavieniai);
- 3) gaminantys vartotojai pasiskirsto netolygiai (koncentruojasi kvartalais tik keliuose Lietuvos regionuose).

1 lentelė.

	Elektrinių bendra įrengtoji galia, MW	Investicijos į skirstomąjį tinklą, mln. EUR		
		1 scenarijus	2 scenarijus	3 scenarijus
2018 m.	10	0,25	0,43	0,7
2019 m.	30	0,5	0,86	1,4
2020 m.	60	0,75	1,29	2,1
2021 m.	90	0,75	1,29	2,1
2022 m.	120	0,75	1,29	2,1
2023 m.	150	0,75	1,29	2,1
2024 m.	180	0,75	1,29	2,1
2025 m.	200	0,5	0,86	1,4
Viso	200	5	8,6	14

2. Įtaka VIAP lėšoms: Atsižvelgiant į tai, kad gaminančių vartotojų plėtra didinant suminę galią nuo 100 MW iki 200 MW pagal prielaidas vyktų tolygiai iki 2025 m., apskaičiuota prognozuojama gaminančių vartotojų nesumokėto VIAP lėšų suma pamečiui iki 2025 m.. Manytina, kad gaminančių vartotojų plėtra neturėtų didelės finansinės įtakos VIAP lėšų surinkimui ir atitinkamai likusiems (negaminantiems) elektros energijos vartotojams (žr. 2 lentelę).

2 lentelė.

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Elektrinių rengtoji galia, MW	10	30	60	90	120	150	180	200
Elektrinių metinis gamybos kiekis, MWh	10 260	30 780	61 560	92 340	123 120	153 900	184 680	205 200
Gaminančių vartotojų nesumokėto VIAP mokesčio suma, mln. EUR	0,147	0,431	0,865	1,293	1,724	2,155	2,586	2,873

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.
Rengiant Įstatymų projektus specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: „atsinaujinantys ištekliai“, „elektros energiją gaminantys vartotojai“, „kainodaros principai“, „fiksotas tarifas“, „prijungimo sąnaudos“, „kaupimo laikotarpis“, „rinka“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.
Nėra.

Energetikos ministerijos
Teisės skyriaus vedėjo pavaduotoja

Dovilė Zająskaitė

2018-10-30

Energetikos ministerijos
kalbos tvarkytoja

Aušra Šiniuvienė

2018-10-30

Energetikos ministras

Žygimantas Vaičiūnas

2018-10-31